

6. Ляшенко О.І. Тест загальної навчальної компетентності: новий погляд на стару проблему // Педагогіка і психологія. 2015. – № 4. – С.38 – 43, с.39.
7. Молчанова А.О. Комунікативна взаємодія – складник професійної компетентності науково-педагогічних кадрів // Теорія і практика управління соціальними системами // Щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків: НТУ «ХП», 2015.– №3. – 116 с., – С. 50-56.
8. Профтехосвіта України: ХХ століття: Енциклопедичне видання / За ред. Ничкало Н.Г. – К.: АртЕк, 2004. – 876 с. – С. 6
9. Шевчук М. Детермінація поняття «професійна компетентність» // Післядипломна освіта в Україні. – 2013. – № 2. – С. 27 – 33.

*Піддячий Володимир Миколайович,
кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник (м. Київ)*

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Одними із значущих тенденцій формування громадянської компетентності майбутніх педагогів є гуманізація та гуманітаризація освіти. Гуманізація освіти відображає спрямованість розвитку освіти на основі гуманних міжособистісних стосунків у суспільстві. Цей процес характеризується зміною стилю педагогічного спілкування з авторитарного на демократичний, подоланням нав'язування суб'єктам учіння певних шаблонів мислення у формі аксіом.

Гуманізація освіти впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога спрямована на: 1) посилення поваги до його прав та свобод; 2) формування у нього самостійності; 3) врахування індивідуальних можливостей та потреб у процесі розвитку необхідних якостей [6, с. 141-149]; 4) пояснення цілей навчання та виховання; 5) відмову від покарань, які принижують честь і гідність особистості; 6) побудову стосунків між учасниками освітнього процесу на основі довіри та гуманності з урахуванням духовного потенціалу суб'єкта учіння і прилучення його до загальнолюдської культури.

Однією із проблем сучасної освіти є те, що формування громадянської компетентності майбутнього педагога побудовано у такий спосіб, відповідно до якого розвиток інтелекту суб'єктів учіння випереджає розвиток їхньої свідомості, предметні знання є розрізненими, логічний аспект переважає над історико-культурним і соціокультурним. Сучасна дидактика технічних та гуманітарних дисциплін формує у суб'єктів учіння уміння і навички, але не навчає розуміти предмет в цілому. У результаті – навчання набуває формально-абстрактного характеру. Подолати цю проблему можна шляхом залучення широкого культурного, зокрема громадянського, контексту у зміст навчальних дисциплін [5, с. 249-256]. Це допоможе розв'язати гострі суперечності між матеріальним і духовним, визначити цінність технічного і технологічного проекту.

Мета статті полягає у висвітленні гуманізація та гуманітаризація освіти як тенденцій формування громадянської компетентності майбутніх педагогів.

Сучасний розвиток освіти характеризується заглибленням у деталі методів дослідження та технологій з метою удосконалення їх алгоритмів. Разом з цим, впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога не надається достатньої уваги підвищенню рівня людяності суб'єктів учіння, розвитку їхнього естетичного й етичного досвіду, гуманного ставлення до оточуючого світу та людей [7, с. 98-105]. Така тенденція у поєднанні із науково-технічним прогресом сприяє дегуманізації освіти. «Конфронтація ... кризові явища в духовному житті ... стимулюють тенденції розвитку

важко вирішуваних для молоді ситуативних задач» [4, с. 125]. Це суперечить стратегічним цілям українського суспільства.

Актуалізованою є потреба у побудові сучасної загальної соціокультурної концепції громадянської освіти, теорії і практики громадянського навчання та виховання, яка б ґрунтувалась на ідеях гуманізму та прогресивних психолого-педагогічних теоріях розвитку людини (зокрема, Ш. Бюлера, Л. Виготського, М. Мамардашвілі, А. Маслоу, Ж. Піаже, К. Роджерса, С. Рубінштейна та ін.). Адже, гуманізм як філософський принцип відображає систему поглядів на людину як найвищу цінність суспільства, утверджує її право на свободу, щастя, розвиток і прояв своїх задатків, здібностей та схильностей. На цій основі якість роботи соціальних інститутів оцінюється за критерієм їхньої корисності для людини, а стосунки між людьми будуються на засадах справедливості, людяності та рівності [3, с. 76–82].

У зазначеному контексті гуманізація освіти впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога є пріоритетним вектором її розвитку та передбачає: 1) орієнтацію на особистість; 2) формування загальної культури та творчої індивідуальності, цілісного бачення світу і свого місця в ньому на основі єдності знань і соціального досвіду; 3) допомогу у максимальній реалізації можливостей; 4) створення умов для набуття нового психологічного досвіду; 5) прийняття свідомого і відповідального вибору у різноманітних життєвих ситуаціях.

Це супроводжується утвердження положення, що досягнення успіхів у реалізації особистісних планів залежить від власних зусиль майбутнього педагога, його активності, можливостей, здібностей та рівня підготовленості. Таким чином відбувається відхід від статичного та узагальненого підходу до особистості.

Гуманізації освіти впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога є шляхом до якісно нового рівня життя людини та держави на засадах розвитку здібностей індивіда, визнання цінності його гідності, що є пріоритетним у процесі демократизації суспільства. За таких умов відбувається зміна ролі громадянина у державі він перестає бути засобом для досягнення суспільних цілей, а визнається пріоритетом розвитку. Однією із головних умов гуманізації освіти впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога є її гуманітаризація. На думку С.У. Гончаренко вона передбачає:

- 1) поглиблення в змісті освіти знань про людину, людство й людяність, виявлення гуманітарної складової навчальних предметів. Це завдання розв'язується у процесі конструювання навчального плану і побудови відповідних навчальних предметів;
- 2) поліпшення якості вивчення гуманітарних предметів;
- 3) формування творчих здібностей учнів, їх емоціональної сфери і ціннісних, гуманістичних орієнтацій впродовж вивчення природничих та технічних наук;
- 4) подолання сциєнтистського підходу, який перетворює вивчення мистецтва у навчання мистецтвознавству. Це заважає вихованню глядача чи слухача, який глибоко відчуває, співпереживає, здатний сприйняти красу художнього образу [1, с. 2–6].

Гуманізація освіти впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога передбачає переорієнтацію навчально-виховного процесу. Це виражається у тому, що головною фігурою впродовж педагогічної взаємодії є не викладач, що передає знання, а суб'єкт учіння, який мотивований до їх засвоєння.

За такого підходу навчальний матеріал є засобом для розвитку мислення, допитливості, почуття власної гідності, чесності, порядності, громадянської активності, розуміння цінності творчої праці, пізнавальної активності суб'єктів учіння, їх безкомпромісності й мужності у відстоюванні загальнолюдських, національних та європейських цінностей [2, с. 15–21].

Отже, гуманізація освіти впродовж формування громадянської компетентності майбутнього педагога – це передусім ціннісна переорієнтація, що не зводиться до конкретних педагогічних технологій чи методів навчання. В її основі є перебудова особистісних установок перед усім педагога.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Гуманізація і гуманітаризація освіти / С. Гончаренко, Ю. Мальований // Шлях освіти. – 2001. – №2. – С.2–6.
2. Піддячий В. М. Аксиологічні основи розвитку громадянської компетентності майбутнього педагога / В. М. Піддячий // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Пед. науки. – 2018. – Вип. 1-2 (54–55). – С. 15–21.
3. Піддячий В. М. Сутність і зміст громадянської компетентності майбутнього педагога / В.М. Піддячий // Молодь і ринок. – 2017. – № 7 (150). – С. 76–82.
4. Піддячий М. І. Досвід соціально-професійної орієнтації учнів / М.І. Піддячий // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2012. – Вип. 12. – С. 125–129.
5. Піддячий М. І. Компетентнісний підхід в умовах профільного навчання: соціально-професійне спрямування. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.1 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І.Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – 370 с. – С. 249–256.
6. Піддячий М. І. Навчально-виховний комплект старшокласників: соціально-професійна орієнтація / М. І. Піддячий // Проблеми сучасного підручника. – 2015. – Вип. 15(2). – С. 141–149.
7. Піддячий М. І. Навчально-виховний процес профільної школи: соціально-професійне спрямування / М. І. Піддячий // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2014. – Вип. 17. – С. 98–105.

*Піддячий Микола Іванович,
доктор педагогічних наук, професор
(м. Київ)*

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ПРАЦЯ ЯК ОСНОВА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Гуманізація освіти є одним із принципів, який характеризує спрямованість її розвитку, відображаючи на певних етапах поступу рівень гуманності стосунків у суспільстві. Процес гуманізації освіти передбачає системну розбудову взаємостосунків у демократичному просторі на основі цілісного бачення картини світу.

Природа і сутність людини. Розвиток людини є вічною проблемою, оскільки в процесі еволюції відбувається зміна станів природного, особистісного та суспільного характеру. В результаті цього процесу виявляються нові завдання у забезпеченні поступу людини та громадянського суспільства. Оскільки на ряду з прогнозованими змінами в природі та людині відбуваються й не прогнозовані то й структурування завдань, які потрібно вирішувати, знаходяться у вимірі буття соціуму, впливу людини на природу, способів пізнання людиною світу та себе в умовах мінливого життєвого простору та нестабільного природного середовища.

Людина будучи приналежною двом просторам – природному та соціальному має неповторну (індивідуальну) духовну, фізичну та інтелектуальну складові, які в особистісному життєвому просторі являється частиною соціального світу. Разом з тим, вона може благополучно існувати лише в гармонії з природою, цілісно розглядаючись в космічному, біологічному, психічному, соціальному, культурному та цивілізаційному вимірах. У цьому контексті, на сучасному етапі розвитку перед суспільством постає завдання створення світу культури та цивілізації шляхом проектування нової реальності, яка